

Türk tarihî tetkik cemiyeti yüksek
Başkanlığına.

ANKARA

KAYNAK

**BALIKESİR
HALKEVİ**

ÜÇÜNCÜ YIL: 26

19 MART 1935

Sütunlarımız inkilâbın ve Halkevlerinin çizdiği derin ve geniş mefhumun içine giren bütün yazılara açıktır.

Her ayın ilk haftasından sonra gelen yazılar bir nüsha sonraya kalır.

İçindeki yazılar

“ Ülkü edebiyatı „ ister “ Aşkubade değil „

Bâkî

Tarihi tetkikler :

Zağnos Paşa ve Balıkesirle alâkası

Yurt tetkikleri :

Yeni köy ve içme suları

Bakınca

(Şiir)

Zehirli gazlar:

Gelecek savaşlarda kimya yargıları ve bunlara karşı korunma çareleri

Bizde ve medenî milletlerde doğum ve çocuk bakım evlerinin hizmeti

Çağatay manileri

İstiyorum

(Şiir)

Dört yıl beklemişri

(Hikâye)

Foklor:

Maniler

Abdülbaki Gülpınarlı

M. Ekrem

Abdi Ağabey oğlu
Hayriye derviş

Abdi Ağabey oğlu

Dr. Halit Üzel
Halil Sezal Paracık
A. Osman Balkır
Mükerrem Kâmil

A. Osman Balkır

ADRES
Balıkesir — KAYNAK
Müracat yeri: Halkevi

KAYNAK

ABUNASI
YILLIĞI : 150 K.
6 AYLIĞI : 80 >

İmtiyaz sahibi
T. Fikret Silay

Balıkesir Halkevi tarafından çıkarılır
Aylık Kültür Mecmuası.

Neşriyat Müdürü
Abdi Ağabeyoğlu

«Ülkü edebiyatı» ister «Aşku bâde» değil..

Gençliğin en değru yolu, Ülkü uğrudur.

Ülküsüz gençlik, ışksız gecedir. yaşama varlığını, içerdeki ates gütmeli bu ateşin sönmez ocağını da ulusal duygular... Yurtseverlik duyguları büyütmelidir.

Bu dediklerimiz bir insanda kuru laflarla, çalım satmak yolundaki gösterişlerle değil, gereklerine yürekden sarılmekla yasar ve o insanı hiç bir düşkünlük çukuruna yuvarlamadan, başı yukarıda, gögsü kabarık, içi açık yaşatır kutlu yemişler vereceğine inanmıyacak bir devrimci ykkur.

Ülküyü ulusal bakımdan bütün ulusun bir çarpan, bir duyan yüregi saymak eereşdir.

Yurt sevgisi ülkü birliğile beslenib yükselir. “Aşku bade,, esrikliğiyle değil.

Düşmanın hor bakışı yurtda nasıl kaçanç bir yürek laşkınlığı, nasıl coşkun bir kalkış uyandırıyor sa gençler de, kendi içlerinde bulunacak ülküsü sap tınıslara, ülküsüzlere karşı öylece sinirli bir kabarış

Öylece acımak bilmez bir atılış dirilme lidir.

Dillerinde Nedim'in ruhu söylenen birçok gençlerin kalemleri, bir kör değneğı gibi bulamadıkları ülkü yollarından sapa düşmüş boşluklardan geri dönmeli, insanlık aşkına, bilgi tadına, yaşamak. Yükselerek yaşlık kıvancına, büyük devrimimizin bin bir çeşit yolda hız alan uluslu ve soysal ülkülerine anasını gören bir yavru gibi sevgi ile, sevinçle atılmalıdır

Kalem bugünün gençliği için: düşman karşısında korunaklara “siperlere,, yatmış bir askejin elindeki silâhdan ayrı birşey değildir O silâhın ağzından çıkan kurşun nasıl bir düşmana doğruluyorsa gençlik elindeki kalemin dilide durmadan, usanmadan, yolunu şaşmadan hep Ülkü: Hep ulusal deyrim ülkülerini yazmalı, onları yaşatmalı.

Bilelim ki boş lâf “dipsiz kile boş anbar.

Bâkî

Abdûlbakî Gûlpınarlı

M. M. ve Lise Edebiyat Muallimi

Şair Bâkî de gitti. Rauf Yektanın elemiyle ağlarken kim bilirdi ki üstadın ölümünün tam «52» inci günü Bâkîyi de kaybedeceğimiz.

Geçen senenin şubatında Cenab Şahabet-tine:

Gitti cihandan bu yıl şairi âli cenab mısraını tarih söylemişdi. Mısra, hicrî 1353 yılını, yani bu seneyi gösteriyordu. Bu suretle bir tamiye ile tarih düşünüyordu. Merhum, sanki bu tarihi kendisine söylemiş. Cenab kadar yüksek bir «Şairi âli cenab bu yıl cihandan gitti.»

Merhumla aşağı yukarı yirmi yıldan fazla bir zamandır tanışırım. Bana «Adaş efendi» diye hitab ederdi. Birbirimizle okadar birleşmiştik ki onu gören beni hatırlar, beni sorar, beni gören de onu hatırlar, onu sorardı. Ölümünü de bana böyle bir hatırlatış haber verdi. Evvelâ çok sevdiğim bir kardeşimin, bir gün sonra da bir şair dostumun taziye telgraflarıyla bu acıyı tattım. Ayrılığının acısıyla çok samimî olarak bu gidişte de bir beraberlik istiyorum. Aziz adaşımın ölümü beni düşmeni hayat, teşnei memet etti. Kendimi her an irtihalde bulunan bir kafile arasında görüyor ve bu kafilenin son yolcusu olmayı istemiyorum.

Nükteci, sohbeti hoş olan Bâkînin özüde yüzü kadar sevimli idi.

Nükteciliği hakkında söyleyecek bir söz bulamıyorum. O Büyük zekânın durduğu bir anı hatırlıyamıyorum. En feci bir şeyi onun küçük bir sözü gülünç bir hale getirir, en kızgın bir münakaşayı onun naklettiği bir fıkra tadil ediverirdi. Fıkracılık ve nüktecilik onun için külfesiz bir şeydi.

Nükteyi nükte yapmak için sarfetmeğe kalkmazdı, çünkü onun her sözü nükte idi. Türk zarafeti onda tecessüm etmişti. Ahmed Rasim, bazı yazılarında Muhsin merhumun çok zarif nüktelerinden bahseder. Bâkînin dayısı olan Muhsinin bir çok fıkralarını, kendisinden duyduk. Bu hususta Bâkînin dayısını kat kat geçtiğini de gördük. Fıkracılıkta da eşi yoktu, Zemine uygun öyle fıkralar nakleder ve bu nakillere öyle nükteler katardı ki zekâsına hayran olmamak imkânı bulunmazdı.

Onda bir çocuk safveti, bir çocuk nezaheti vardı. Eğer hayatında bazı kimseleri kır-dıysa bu hareketteki saik te ancak bu çocukluğudur. Onun öyle tereddütlü anları vardı ki sevgili can kardeşim Dr. Ali Nihatla beraber onu adeta avutmaya çalışırdık. Her biri birer sanat bediası olan şiirlerini bize adeta korka korka gösterir ve bizim hayranlığımıza hayret eder, samimiyetimizi pekala bildiği halde yine şüphelenir ve şiirlerinin fevkalâdeliğini yeminlerle temin ettiğimiz vakit te güler, hoşlanır ve bir çocuk gibi sevinirdi. Yarbbi; o ne büyük çocuktu, o ne mütevazı büyük-lüktü!

Bâkînin şiirine gelince; bunu tahlil etmek büyük bir kitab yazmağa kalkmak demektir. Tanzimattan sonra Divan edebiyatı yolunda yürüyüşler arasında hiç şüpheli yok ki Bâkî, en büyük şair değilse bile en büyük şairlerdendir.

Bahtı siyâh zülfü perişâna benziyor,
Zülfü siyâh leylei hierâna benziyor.
Gahi ümidi vasl, gehî bîmi iftirak,
Hevrû visâl, ömrü şitabâna benziyor.

Gönlüm o rütbe mâkesi didârı yârdır;
Cismimde cân şimdi o cânâna benziyor.
Mih râba baş komuş gibi müjgânı yâra bak
Bütler bu deyr içinde müselmanâ ben-
zıyor.

Mir'atı dilde hüsnünü seyreyliyor mülâm,
Bâkî o meh te âşıkı hayrâna benziyor.

Gibi, yahut Nedime Nazire olarak yazdığı :

Bir zaman burcu safada mâhrûlar var idi,
Renglerden mey, şafaklardan sebûlar var idi.
Bezmi nuşânusumuz bir gülşeni ma'ni idi,
Rûhdan sâfu muattır anda bûlar var idi.
Gözlerinde şâkii gülçehrenin imâyı aşk,
Leblerinde vaslâ dair güftü gûlar var idi.
Zevklerden, neşvelerden sûbesû şellâleler,
Bâdei serşârdan âvâre cûlar var idi.
Çeşmei kurşiddin rîzan idi gûyâ şarâb,
Âsmâna yükselen mestâne hûlar va idi.

gibi her beyti hakikaten çok güzel ve mü-kemmel gazeller yazan

Kinârı bahre ne dem ki o mâhpâre gelür,
Hezâr cûşu emel mevci bikarâra gelür.
O mesti nâzı görünce elinde cânı safâ,
Müdâm neşvei mey çeşmi intizâra gelür.
Şarâba reng veren la' li gelse güftâra,
Fürûgu mestii mey nağmei hezâra gelür.
Gönülde cûşu hurûş eyleyen tehassürler
Akar da cânı şarâba lebi nigara gelür.

*

Ne zaman hatıra busu lebi peymâne gelir,
Süzülür rengi sâfa meclisi rindâne gelir.
Açılır gonca gibi şâkii gülçehre müdâm,
Hr kadeh bir gül olur bülbülü nâîâna gelir
Dalgalandıkça ruhunda o perişan giysû,
Cûşu emvâcî emel kalbi perişâne gelir.
Gülleri bülbüleder feyzi nigâhiyle o şüh,
Sûbhdem elde kadeh meclisi rindâne gelir.
İşveler sagar olur didei mahmûru şarâb,
Ah o dem meclise bir hâleti mestâne gelir.

Dilde şevki nigehe mesti ile âşıkı zâr,
Girse Beytül hareme yâdına meyhâne gelir.

gibi bedialar yaratan Bâkî, acemcede de büyük bir üstattı. Şâirlerimizden en fazla Fuzûlî ve Nedimi sever, acemce yazan şâirler arasında da bilhassa Mavlânâ ve Kelîme meftun olurdu. Kelîme, hilenlere malûm olduğu veçhile Acem şâirlerinin en büyük üstatlarındandır. Şiiri ahenk ve selâsetle sırf tedâillerden mürekkep bir musikî beyanı rûh halîne getiren Kelîme, Kelîmi bile hayran edecek nazîreleri vardır.

Bâkînin musikideki kudretini — musikîyi yalnız seven bir hayranı nagamât olduğum için - anlatamayacağım. Yalnız birgün beraberce Rauf Yekta merhumdan gelirken tramvayda okuryazar ve çalarçığırır geçinen ve Rauf Yektadan geldiğimizi duyunca Beethoven ve Muzarttan bahsa kalkan bir gençle yaptığı münakaşayı hatırlıyorum. Musikideki kudreti hakkında Zekâîzade Ahmedin bir yazısını beklemek hakkımızdır. Kudret ve kifaetini, meziyet ve büyüklüğünü yazmakla, söylemekle tüketemeyeceğim adaşımın münkirleri bilmem var mıdır? Eğer varsa bunların Bâkî kadar ince, zarif ve bilgili olduktan sonra Bâkîyi tenkit etmelerini isterdik.

Giysûyu târumâra düşenler cihânda
Gülşensarâyı dehre perişan gelür gider

beytiyle ifade ettiği gibi bu âleme perişan gelip giden Bâkî de kadri lâıkiyle bilinmeyenlerdendir. Son yazdığı gazellerden biri olan bu gazelin son beytinde.

Bâkî cihanda bilmedi hiç kimse kadrini
Belki civarı kabrine yaran gelür gider

diyor. Keşke Bâkîye bunu dedirtmeselerdi!

*

Hicrî 1300 Ramazanının 15 inde doğan Mehmed Abdûlbakî Yenikapı mevlevihanesi şeyhi Celâlettin Dede Efendinin oğludur.

Tarih tetkikleri :

Zagnos paşa ve Balıkesirle alâkası

Balıkesir yatırları arasındaki en büyük şahsiyetlerden biri, İstanbul fatihlerinin en önde olanlarından Zagnos paşadır. Bu zatın as'ı ve Balıkesirde yerleşmesi hakkındaki tarihi malumat, gölgeli bir yüz göstermekten kendini hâlâ kurtaramamıştır.

Zagnos paşanın Anadolu bir Türk olduğunu ileri sürenler bulunduğu gibi Pontos Rumları ve yahut Arnavutluk hristiyanları devşirmelerinden olduğunu iddia edenlerde vardır.

Dogan ve çaylak yırtıcı kuşlarına Zagnos da denilmesi[1] üzerine paşanın Türk olmasını iddia etmek tarih bakımından zayıf bir ihtimalle istinad ettiği kanaatini veriyor. Bununla beraber Zagnos paşanın İstanbul, Pontos, Mora ve Adalar fethlerinde oynadığı rollerin ehemmiyetine ve bu işleri başarırken Rumlar hakkında göstermiş olduğu şiddete ve bu şiddette

"1" (Lehçe Osmanî) ve büyük Türk lügati.

Yazıcızade Mehmed Bican soyundan olup ilk tahsilini mevlevîhane civarındaki Sıbyan mektebinde bitiren ve Davut Paşa Rüşdiyesinden 1314 te şahadetname alan Bâkî bir müddet Demircili Ahmed Fuat Efendiden okumuş ve elân Beyazıt umumî kütüphanesi Müdürü bulunan üstat İsmail Sâibden 1326 da icayetname almıştır. Mesnevîhan Esad Dede ve Sütlüce Sâdî tekkesi Şeyhi Elif Efendiden farisî ve Mesnevî tahsil etmişti. Tekkelerin kapanmasına kadar Yenikapı mevlevîhanesi şeyhliğinde bulunan Bâkî, tekkelerin kapanışından sonra kütüphaneleri tasnif komusyonuna âzâ olmuş, üniversitede Acemce muallimliği etmiş, üniversitenin ikinci kadrosunda yeri daha evvelce Ritere verildiğinden açıkta kalmıştı. Vefatından biraz evvel Bezzazyan idadisinde Edebiyat muallimi olan Bâkî

siyaset sahnesinden çekilinceye kadar ibraz eylediği sebata bakılırsa bu Rum düşmanlığının her Türke müyesser olamayacağı şüphesizdir [2]. Bu yönden Zagnosun pek asil kanlı bir Türk olduğuna hükmetmemiz icabeder.

Paşanın ailesi arasında Trabzon ve havalisi Rumlarından olduğunun söylendiği rivayetine [3] bakılırsa Trabzon havalisi devşirmelerinden olması lâzımgelir. Halbuki Trabzon ve havalisinde o zamanlar Pontos Rum imperatorluğu mevcut buluyordu. Tabiatile oralarda devşirme usulu tatbik olunamazdı. Bahusus bu imperatorluğun mevcudiyetine nihayet veren Osmanlı kuvvetlerinin başında bulunanlar

"2" Büyük bir Türk ailesine mensup Veziri azam cendereli zadelardan Halil paşanın İstanbul fethindeki hareketine dikkat edilirse iddiamızın doğruluğunda tereddüt edilemez.

"3" Karasi meşahiri : İsmail Hakkı : Cild : 2 Sahife 118

kütüphaneleri tasnif komisyonu azalığına tayin emrini vefat günü almış, Maltepe Askerî Lisesi Edebiyat hocalığına tayin emri de cenazesi kalkacağı gün gelmişti.

1 Şubat cuma günü Süleymaniye kütüphanesinde fenalaşmış, biraz iyileştikten sonra otomobille evine giderken Aksarayda yine fenalaşmış ve Ethem Pertev eczanesinde vefat etmiştir. 2 Şubat 1935 Cumartesi günü Yenikapı mevlevîhanesi mezarlığında tekkenin, namına yapıldığı Kemâl Ahmed Dedenin inziva mahalline gömülmüştür.

Kârbânî râhı tecridiz hatar havfın çeküp Gâh mecnun gâh ben devr içre nevbet bekleriz

Yattılar Ferhâdü Mecnun mesti câmı aşk olup;
Ey Fuzûlî, biz olar yattıkça sohbet bekleriz.

dan biri de Zagnos paşa idi.

Zagnosun Arnavut olduğunu iddia edenler bulunduğu gibi Türk iddiasından gayrı iddiaları mezç ederek babasının Yanya taraflarındaki hristiyan Arnavutlarından, anasının da o civar rumlarından bulunduğunu ileri sürenler de mevcuttur. Dönmelere ekseriyetle ".... bini Abdullah,, künyesinin takılması ve paşanın nezareti altında inşa edilen Rumeli hisarı kulelerinden biri üzerinde « Zagnos paşa bini Abdullah » yazısının mevcudiyeti, Zagnosun Türk olması ihtimalinden devşirmelerden bulunması ihtimalinin kuvvetli olduğu zehabını hasıl etmektedir. Fakat bunda da isabet yok. Böyle olsa idi bütün dönmelerin bahusus yeniçerilerin hep Abdullah oğulları olması lâzımgelirdi. Ezelden is'âm olanların evladlarına Abdullah adını koymaları sayısızdır. Bu gibilerin çocuklarını da « bini Abdullah » oldukları için dönme ve devşirmemi sayacağız ?

Hayrullah efendi [1], Hammer gibi Rum müverrihlerinin yazılarını eserlerine meşk ittihaz eden tarihçilerin edillesiz iddiaları ve kitabedeki « Zagnos paşa bini Abdullah » kaydı, zannımızca tarihî bir hüküm mahiyetini iktisap edemez.

Karesi meşahirininden Evrenos beyin aslının tayininde olduğu gibi bir isme [os] [is] ilâvesile müsemmasının her halde Rum aslından olmasını muhtar kılamaz.

Zagnos paşa, « Rumiyyûlasıl » olsa bile bu büyük adamın hâlen üzerinde bulundu-

"1" Gerçi Hayrullah efendi bu rivayeti (Taccüttevarih) den aldığını zikretmekte isede bu tarihte Zagnosun (Rumiyyûlasıl) olduğuna delâil gösteremiyor; mücerred bir iddia.

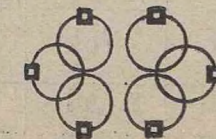
ğumuz parçasını düşmandan vikaye edebilmek için henüz rengi solmayan ve koku kaçmamış olan bir çok Türk kanı dökülmesine sebep olan Osmanlı imperatorluğuna yaptığı hizmetlerin büyüklüğü, ona asil kanlı bir Türk ve imanlı bir müslüman madalyesini bahşetmeğe mani olamaz.

Garezkârlıkları bu husustaki yazırla sabit olan Murad bey gibi müverrihlerin iddialarını nazarı itibare alarak Zagnosun - Mühtedi değil de - devşirme olduğunu kabul etsek bile bu asliyet, paşayı zerre kadar kıymetden düşüremez. Devlet ve milletin bütün mukadderatını aylıkla tutulan - ecnebi askerlere tevdi eden hükümetlerin mevcut bulunduğu o devirlerde Osmanlı imperatorluğu teşekkülünün yaratmış olduğu kültür muvaffakiyetinin hârikulâdeliğini takdir etmemek elden gelmez. Analarının kucağından daha dört yaşında iken alınan bu hristiyan zadelere, Türk ananeleri içinde terbiye ediliyor; İslâm dini kavaidine tatbikan inanlandırılıyorlar. Bu suretle karşısında dışlarıyla parçalayacak yad düşman arayan bir zümre vücuda getiriliyordu.

İsimlerini hatırlıyabildiğim veziri azam Mahmud paşa, Sokullu Mehmed paşa, Mukbil İbrahim paşa, Mimar Sinan gibi devşirmelerin eski Osmanlı imperatorluğu siyaset ve medeniyetinde gösterdikleri kudret, dirayet, kıyaset ve fetanet, devşirme usulundeki temessül kuvvetinin büyüklüğünü bütün azametile gösterir. Üçüncü Murad devrine kadar olan yeniçeri teşkilâtının kazanmış olduğu muvaffakiyetler de bunun canlı bir misalidir.

M. Ekrem

— Bitmedi —

Yurd tetkiklerinden :

Yeni köy ve içme suları

Balıkesire hem şose ile hem demir yolu ile bağlı yirmi kilometre uzaklıkta güzel bir köy olan Yeniköy birbirini amu di kesen tepeler arasında küçük bir tepecik üzerine kurulmuştur. Etrafdaki asardan ve mezarlardan anlaşıldığına göre burası Roma ve bizans devirlerindedir meskün imiş hâlen kazılan her yerden bu iki devre ait mühim eserler çıkmaktadır.

Burası oldukça büyük bir köydür. Halkı uyanıktır köyün vaziyetinden

istifade etmek yolunu bulmuşlardır. Bu köyü şimendüfer yolcuları ayrıncıköyü diye anarlar. Köy çocukları her gün geçen tren yolcularına ayran yumurta ve saire satdıklarından dolayı bu köye bu ad takılmıştır. Arazisi kısmen dağlıktır eyi koyun yetiştirilir. Merası geniştir südünü Balıkesirden sureti mahsusada gelen tüccarlar alırlar ve köyde kaşar peyniri imal ederler Bu köy Balıkesire hububat, hayvan, odun, süt, ve

10 Birinci teşrin 934

Suların vasıfları	Karağaçlı pınarı	ikiz pınarlar	Kuzu Pınarı	Koca Pınar	Kanbur Nine Pınarı	Arık Pınar	Ak Pınar
Gönderilen suyun miktarı	2 kilo	2 kilo	2 kilo	2 kilo	2 kilo	2 kilo	2 kilo
Suyun rengi	Renksiz	Renksiz	Renksiz	Renksiz	Renksiz	Renksiz	Renksiz
Suyun kokusu	Kokusuz	Kokusuz	Kokusuz	Kokusuz	Kokusuz	Kokusuz	Kokusuz
Suyun tadı	Tabii	Tabii	Tabii	Tabii	Tabii	Tabii	Tabii
Suyun içinde yüzen maddeler	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
Suyun teamülü	Mutedil	Mutedil	Mutedil	Mutedil	Mutedil	Mutedil	Mutedil
Suyun sertlik derecesi (mikyası ma)	14	18	17	19	1 den bir az aşağı	19	28
Klorürler (litrede)	29 miligram	43 miligram	77 miligram	38 miligram	76 miligram	32 miligram	40 miligram
Nitratlar (litrede)	Eser var	Eser var	Eser var	Yok	Yok	Eser var	Eser var
Nitritler	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
Sülfatlar	Eser var	Eser var	Eser var	Yok	Eser var	Eser var	Eser var
Amonyak	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
mevaddı uzviye kalev vasatda ve litrede	1 mili-gram	1 mili-gram	2 mili-gram	7 desi miligram	8 desi miligram	24 desi miligram	1 mili-gram

Bakınca

İnce beline altın kemeri
Hayran olursun sen de takınca
Tilsimin var ki ey güzel peri
Titrer gönüller sana bakınca

Kâh bir çağlayan gibi coğarsın
Kâh bir içli kız gibi susarsın
Görsen sevgimi sen de koğarsın
Aşkın şımşığı kalb de çakınca

Çatma kaşını candan bakana
Sevgim su gibi akıyor sana!
Sen de yanarsın aşkın oduna
Gönlüm seni de yalnız bırakınca

Balıkesir, 17-2-935

Kayriye Devriş

kuzu ve kümes hayvanı satar halkın fakiri azdır. Çogu orta hallidir iki muallimli bir ilk mektebi vardır tam devreli bir ilk mekteb binası yapılmaktadır önümüzdeki sene içinde bitirilecektir. Halkın okumaya karşı alâkası fazladır. Köy oldukça temizdir. Köyün şarkında bir mesire yeri olan korusu vardır. Gezinti mevsimlerinde ziyaretçiler pek çok gelir.

Havasının temizliği, mevkînin yüksek etrafının ormanlık olması yüzünden bu köy ötedenberi hastalar için bir tebdil hava köyü vezifesini görmektedir. Pek çok sevdiğim bu köyün sularını tahlil etmeği bir vazife saydım yedisinin tahlil neticelerini aşağıya yazıyorum:

NOT:

1 — Karağaçlı suyu: Bu su kimya noktai nazarından köyün en iyi içme suyudur. (Birinci sınıf içme suları sertlik derecesi (15-5) arasındadır.)

2 — İkiz pınarlar suyu: Bu suyun sertliği ikinci derecede olmakla beraber klorürü biraz yüksektir. Kaynağı beton içine alınır ve demir borularla getirilirse bu suretle klorürü tekrar kontrol edilir ve az bulunursa pek alâ içme suyu olarak kullanılabilir.

3 — Kuzu pınarı suyu: Bu su kimya noktai nazarından içilemez. Çünkü klorürü pek fazladır. Sebebi de kaynağının başında koyun ağullarının bulunmasıdır. Koyun sidiklerinin topraktan süzülerek bu suya karıştığı muhakkaktır. Bu suyun, mesire yeri olan koruda bir danecik içilecek su olması ehemmiyetini artırmaktadır. Köyün idarecileri bu suyun başındaki koyun ağulını kaldırırlar ve kaynağını beton içine alıp yollarını demir borudan yaparlarsa ve yeniden tahlil neticesinde klorürü az bulunursa pek alâ içilebilir bir su olur.

4 — Koca pınar suyu: Bu su kimya noktai nazarından ikinci sınıf içilebilir sulardandır.

5 — Kanbur nine suyu: Bu su Balıkesir halisinde şimdiye kadar tahlilini yaptığım birkaç yüz suyun içine sertlik derecesi en az olanıdır. Fakat klorürü fazladır. Bunun başında koyun sürüleri yatmaktadır, 3 numaralı su için söylediklerim bu su için derhal yapılmalı ve hatta köy biraz fedakârlık ederek 200 metre kadar mesafede bulunan istasyona bu suyu indirmelidir. Bu suya yapılacak az masraf sayesinde köy çok kazanabilir. Havası, mevkîi, muhtîi fevkalâde iyi ve cazib olan köyün böyle bir suya malik olması cidden bir bahtiyarlıktır.

6 — Arık pınar suyu: Bu su sertlik derecesi itibarilesınıf ikinci sınıf sulardan olmakla beraber mevaddı uzviyesinin fazladan dolayı kat'iyen içilemez derhal menbaini beton yapmalı ve borular demirden olmalıdır. Sonra tekrar tahlil edilmelidir.

7 — Akpınar suyu: Bu su kimya noktai nazardan serttir. İçme için kullanılmaz. Ev ihtiyaçları için kullanılabilir.

Gelecek savaşlarda Kimya yargıları ve bunlara karşı korunma çareleri

Yazan :

Kimyager: Abdi Ağabeyoğlu

Gene tarihlerde okuduğumuza göre Rum ateşi (kükürt, güherçile, balık nefsi, zift, tuz, gazyağı, zeytin yağı mahlutu) adlı yakıcı zaman öldürücü duman'ar çıkaran ve su i'e söndürülemiyen bir terkip bir çok harplerde kullanılmıştır. Zamanında bu ateş en korkunç bir yargı vazifesi görmüştür. Bizanslılar bunu Araplara ve Fatih'e karşı kullanmışlardır. Ehlisalip orduları bunu Kudüs muhasarasında kullanmışlar ve Arapları bununla mağ'up etmişlerdir.

Bizanslılar tarafından bu Rum ateşinin terkihi 1765 yılında onbeşinci Lüye satılmış ve bu kiral da insanlığa hizmet etmek için bu terkihi yakmıştır.

On beşinci kurundan sonra zamanın kimyagerlerinin bu kimya yargılarına çok değer verdiklerini ve yaptıkları araştırma ve denemelerin neticelerini kumandanlara teklif etdiklerini bize gene tarih bilgisi göstermektedir.

Bu kurunun ünlü kimyagerlerinden Glauber Türklerin akınlarına karşı kullanılmak üzere iki bölmeli bir gaz bombası ileri sürmüştür. Bu bombanın bir gözüne terementi ruhu, diğer gözüne kezzap konularak atılacak ve atıldığı zaman bu eczalar biri birine karışarak zehirli bir duman çıkaracaktı. Bu bombaların yapılması büyük savaşa kadar mümkün olmadı.

Gene Türkleri ortadan kaldırmak için "Fiureventi" adında bir Avrupa bilgini bir eser yazmış ve bir çok terkipler ileri sürmüştür. Bunların arasında gülünç olanları pek çok olmakla beraber denemeğe değer terkiplerde vardır.

On sekizinci kurunda atıldıkları zaman duman çıkaran bombaların yapılabileceği ileri sürülmüş bazı kimyagerlerin "Napolyon" a yaptıkları bu teklifler kabul edilmemiştir.

Napolyonun Almanyayı istilâsı zamanında vatanlarının nasıl kurtula bileceğini konuşan Alman büyüklerine bir Alman kimyageri şu teklifi yapmıştır :

"Napolyonun bütün muvaffakiyeti yeni yargıları kullanmasındadır . Bende size yeni bir savaş yargısı teklif ediyorum . Tüfeklerin ucuna süngü yerine fırça koyalım ve fırçayı siyanidrik asidine batıralım gelen düşmanın yüzüne sürerek zehirliye lim . Bittabi yüzüne fırça sürülmesine müsaade edecek düşman olamayacağından bu gülünç teklif kabul olunmamıştır .

İlk olarak fennî ve ilmî bir surette gaz savaşı planı 1854 yılında Kırım savaşında İngilizler tarafından yapılmıştır . Sivastopol kalesi Fransız ve İngiliz askerleri tarafından muhasara olduğu vakit İngiliz amirallerinden Dundonald Sicilya da kendi güzile gördüğü kükürd zehirlenmelerinden mühlhem olarak İngiliz Harbiye nazaretine, düşmana kükürdün yanmasından çıkan zehirli gazların atılmasını teklif etmişti . Teklif muvafık görüldü fakat eldeki vasıtaların noksan olduğunu ve ani olarak çıkacak ruzgarla dumanın kendi askerleri üzerine gelmesi ihtimali görüldüğünden bundan vaz geçildi . Yalnız bu savaşda başka gazlar kullanıldı ve Malakof tabyasının ele geçirilmesi ancak gazlarla mümkün oldu .

1870 Savaşında bir Alman eczacısı mermilerin içine aksırtıcı maddeler konularak atılmasını ileri sürmüş o zaman gülünç görülerek tatbik olunmayan bu fikir

büyük savaşta muvaffakiyetle tatbik olunmuştur .

Bir sistem altında ve fennî bir surette gaz kullanılması büyük savaşta yapılmıştır . Büyük savaşta hakikî bir yargı olarak kullanılan bu gazların sayısı 200 ü geçmiştir . İlk gaz atışı 1915 Nisanının 22inci günü İper mıntakasında yapılmıştır . İlk gaz atanlar Almanlar ve ilk atılan gaz Klor dur .

Bu gayri insani vasıtanın kullanılmasını Almanlar bir çok münakaşalardan sonra kabul ettiler . Bir kere büyük Alman taarruzu «Marn» da durmuştu . Esasen Almanlar savaşa girerken altı ayda savaşı kazanacaklarına inanmışlardı . İlk maddelerini savaş malzemelerini, sanayi ihtiyaçlarını ona göre biriktirmişlerdi . Büyük taarruz Marnda durdurulunca hesaplarının yanlışlığını anladılar . Halbuki Almanlar bu zaman içinde eldeki mühimmatı bol bol kullanmışlardı ve savaşın sonunu getirememişlerdi . Salâhiyetar Alman adamları arasında düşmanı korkutacak ve cepheyi yaracak yeni bir yargının aranmasına karar verildi . Bu münakaşalar arasında ünlü Alman kimyageri ve profesörü Haber :

— Sükûnete gelen cephe ancak zehirli gazlarla açılabilir .

Dedi . Bu fikri bir çok münakaşalara sebep oldu . Nihayet ilk olarak havada avcı tayyareleri , denizde deniz altı gemileri , karada şimdiye kadar görülmemiş uzun menzilli toplar ve zehirli gazlar kullanılmasına karar verildi .

Bu kararların tatbiki savaş tabiyesini büsbütün değiştirecek degerde idi . Zehirli gazların kullanılması için Erkânı harbiye ile beraber çalışacak bir mütehassıs heyet kuruldu başına Profesör Haber getirildi . 1915 Nisan nın 22 inci günü İlk gaz kullanıldı ve ilk kullanışta tam mevcutlu bir Fransız fırkası eridi gitdi .

Almanya son kozunu oynamıştı . Çün-

kü Almanya tamamen iktisadi bir abluka altında idi . Mermi için demire , barut için ilk maddelere pek ziyade ihtiyacı vardı . Barut ve merminin atıldığı yargılarla harbi idame etmesine imkân kalmıyordu . Sonra diğer taraftan elinde mühim sayıda kimya fabrikaları vardı . Bunlar bir çok kimya maddeleri istihsal edip dururuyordı . Bu fabrikalar ve bu maddeler mühim bir kuvvet kaynağı teşkil ediyordu . Bu kaynaklardan istifade ederek savaşın sonunu kendi lehlerine çevirmek lüzümü duydular ve bu kimya maddelerini bir yargı olarak kullandılar .

İlk gaz atışı Fransızlara pek pahalıya geldi . Boş yakalandılar . Şimdiye kadar görmedikleri bu korkunç yargının karşısında şaşaladılar , gaz bu'utları içinde tamamen eridiler , cephe Almanların arzusuna göre yarılmıştı , o zaman Almanlar bu gazın tesirine o kadar inanmadıklarından bundan istifadeye kalkışmadılar . Almanlar ikinci ve üçüncü gaz atışlarında 24 Nisan ve 5 Mayıs 1915de yaptılar ve gene cephe istedikleri gibi yarıldığı halde bundan istifade etmesini bilemediler . Ve cephenin yarıldığını anlayamadılar . Bu suretle üç büyük fırsat kaçırdılar . İngiliz başkumandanına göre eger Almanlar bu gazlardan sonra taarruza geçse idiler pek kısa zamanda ve ciddi hiç bir mukabele görmeden Manş denizi sahillerini tutabileceklerdi ve harbin sonunu kendi lehlerine çevirmiş olacaktı .

Bundan sonra Fransız ve İngilizlerde gaze karşı hazırlandılar . Almanlar gaz atışına bir müddet ara verdiler . Bu arada gazın mermi içine konularak atılması düşünüldü ve artık Alman Erkânı Harbiyesi gaz atışını prensip olarak kabul etti ve gazı püskürme usulile . İlk atışlarda olduğu gibi değil mermi ile atmak suretile kullanmağa başladılar . Diğer taraftan İngilizler ve Fransızlarda gaz atmağa başladılar . —Arkası var —

Bizde ve Medenni Milletlerde Doğum ve Çocuk Bakımevlerinin Hizmetleri

Yazan:

Dr. Halit Üzel

Doğum ve Çocuk Bakımev. Baş hekimi

Bu mevzuunda gebelikde yapılması icabeden hususî bakım ve ihtimamlar hakkında medenî bildiğimiz İngiliz, Alman, Fransız ruslar gibi kültür itibarıyla yüksek milletlerin ve bu seviyedeki camiaların sarf ettikleri gayret ve nakdî fedakârlığın yüksekliğini; buna mukabil edindikleri sıhhi ve hayati kazançların ehemmiyetini izah edeceğim. Bu suretle cumhuriyet idaresinin kurulduğu günlere kadar bizlerin bu işde onlara nazaran ne kadar geri kalmış olduğumuz; Cumhuriyet hükümetinin değerli işkollarından bulunan sıhaat ve içtimai yardım bakanlığının gebeler ve hasta süt çocuklarına yardımla mükelef bulunan doğum ve çocuk bakım evlerini ülkemizin bir çok yerlerinde açmağa başlamasıyla, her gün beyhude yere belki yüzlerce yavru, yüzlerce ana kaybeden milletimizin ne büyük yük bir derdini gidermeye, ne büyük ihtiyaçlarını savmaya ve daima şükranla karşılanmaya layık ne fevkalade hayırlı bir işi başarmaya giriştiği kendiliğinden anlaşılacaktır. Yabancı devletlerde genel sağlığı koruyucu sıhhat ve içtimai yardım bakanlıkları ve ya umum müdüriyetlerinden başka bir çok hususî içtimai teşekküllerin -Sosyal birliklerin- idare etmekte oldukları resmî ve ya hususî doğum ve çocuk bakım evlerinde teminine çalışılan bu hizmet Türkiye cumhuriyetinde sadece hükümetin omuzlarına yükletilmiş bulunuyor.

Okula kapılarını asırlarca kapalı tutan, irfana köşan gençliği zindanlarda boğmağa çalışan o eski hükümet idarelerinin en son gadirlerini gören, hayat ve hakikat ışığına karşı gözleri kara cihalet bağı ile bağlı tutulan neslimizin bu gün değilse bile yakın bir ileri kurunda bütün sıhhi ve

içtimai yardımlar çerçevesindeki çalışmasını arttıracığına ve bu gün adeta memleketde birer numune halinde hükümet tarafından kurulmaya başlanmış olan doğum ve çocuk bakım evlerinin her vilâyet merkezinde birer eşini canlandıracağına katıyetle eminiz. Şahsen bu kanatı üç seneyi geçen bir müddetberi müessesemizin vilâyetimizde geçirdiği safhalardan ve yaptığı hizmetlerin, basit olduğunu zan edeceğimiz, bir köylü anne ve baba tarafından bile ne güzel takdir edilmekte olduğunu çok defa görerek edinmiş bulunuyorum.

Gebelik nedir? ve ne gibi ihtimamların yapılmasını icap ettirmektedir:

Bu noktalara burada temas edemeyeceğim. Yalnız gebeleri koruma, bunların gebelikde geçirecekleri hastalıkları tedavi, çocuğun düşmesine veya vakitsiz doğmasına meydan vermemek, doğumun olagan yani tabii biçimde nihayetlenmesini temin etmek, gebenin doğururken veya loğusalığında hastalık yapıcı mikropları kapmasına, doğumda baş göstermesi çok ümit edilen kanama ile annenin hayatını tehlikeye düşüren arızaların husulüne meydan vermemek ve vuku bulursa derhal tedavisini yapabilmek, doğacak çocuğun cihalet yüzünden nahak yere ölmesine mani olmak için kurulmuş bulunan doğum ve çocuk bakım evlerinin ne gibi tekâmül devreleri geçirdiğini ve bu esnada ne işler görmüş olduğunu arz etmek istiyorum.

Gebe kadınların bazı koruyucu tetbirler altına alınmaları ve bunlara lüzum görülen yardım ve sakımların gösterilmesi hareketi ilk olarak bu son asrın başlangıcı

nda (Edirburg) lı Dr J W. Ballantienne nin bu yoldaki tenvir ve teşviki ile başlamıştır. İlerideki ulusal varlığın kuvvetleumesi bakım noktasından çocukların iyi yetiştirilmesi, annelerin sağlıklarının korunması, bilhassa ölü doğumların azaltılması, yeni doğanların arasında görülen ölüm nisbetinin düşürülmesi için bundan daha değerli bir görüş ve düşünüş olamaz.

Bu zat aynı zamanda gebelikde yapılacak dikkat ve ihtimamların gerek hastahane gibi sıhhi müesseselerde gerekse serbest bir halde doktorluk yapan bütün mütehasşis hakimlerin en mühim vazifelerinden biri olduğuna nazarı dikkati celbetmiş ve bu bakım işinin tababetin dahiliyecilik, cerrahlık, gözeülük şubeleri gibi mustakil bir şubesi haline gelmesine lüzum göstermiştir. İşte bundan sonradırki doğumdan evvel yapılacak tedavi ve ihtimamların kıymeti doktorluk mesleği içinde yavaş yavaş takdir edilmeğe başlamıştır.

Nihayet 1906 senesinde Dublinde Rotunda hastahanesinde (doğumdan evvelki ihtimamlar servisi) namı altında hususî bir kılınk ihdas edilmiştir. Faka bu kısmada her gebe kadın alınmaz yalnız gayri tabii doğumlarla müşkil vak'alar kabul edilirdi. Bunu takip eden senelerde bazı İngiliz ve Alman liselerinde tabii gebelik ve doğum ile bunlardan doğan arıza ve tehlikeler hakkında genç talebeye yeni bilgiler verilmeğe başlanıldığı görülüyor.

Dr. Ballantine nin o tarihlerde yazdığı bir az istihzakâr şikâyetleri okununca ortaya atıldığı gebelere yardım onları koruma ülküsünün, yalnız halk tarafından değil, muasırı bulunan meslekdaşları tarafından bile önceleri lüzumsuz görüldüğü ve ya şüphe ile karşılandığı anlaşılıyor Çünkü etrafındakiler hala kadınlığı, tabiatın omuzlarına yüklemiş bulunduğunu, gebelik ve doğum meşakkatlarını çekmeğe mahkûm bir mahluk kitlesi olarak tanıyorlardı.

Bu düşüncenin hoş görülmemesi in diğer bir sebebi de esasen doğumdan evvel gebeye yapılmasına fennen lüzum görülen tavsiye ve ihtimamlar hususunda o zamanın pratisiyen doktorlarının kâfi derecede bilgili olmamaları ve binnetice bu uğurda yapılacak işlerin nev'ini tayinden aciz bulunmaları olsa gerektir. Bidayeten annelerin gebe iken, tıbbi nekahat devresine girmiş bir hasta gibi, hususî gözetmelere, korumalara mühtaç bulunduğu hakkındaki bilgilerin daha ziyade ebe mekteplerinin okutma programlarında nazarı itibare alınmaya başladığı göze çarpmaktadır.

Bu yoldaki ciddi ve müsbet hareketin ise İngilizlerin (Maternity and child welfare) namını verdikleri doğum ve çocuk bakım evlerinin kurulması ve bunların lehinde yapmaya başladıkları propogandaların tesirlerini göstermeye başlamasıyla canlanmıştır.

Şunu da ilave edelimki : Doğum ve çocuk bakım evlerinin kurulmasında ve bunların daha medenî muhitlerde yer tutabilmesinde en ziyade amil vazifesini görenler o günün feminist ve demokratik teşekküllerine bağlı partileridir.

Her medenî milletde umumi sıhhatı koruma ile mükellef bulunan sıhhi dairelerin tesbit ettikleri usullere uygun olarak ebeler veya alakadar sıhhi memurlar tarafından yapılan tıbbi kontrollar gebe erin bir çok arıza ve hastalıklardan korunmalarına, doğumların iyi neticelenmelerine, yeni doğumlar arasındaki ölümlerin azalmasına çok yardım etmiştir.

Bununla beraber İngilizlerde bile doğum ve çocuk bakım evlerinin ilk çalışmaya başladığı tarihlerde halk arasında: bu müesseseler sayesinde her ne kadar çocuk ölümlerinin azaldığı doğru isede buna mukabil anne ölümlerinin çoğaldığı, rivayeti dolaşmağa başlamıştır. Bu keyfiyet 1911, 1921 senelerinde İngilterede yapılan bir istatistikle de teyit edilmiştir.

Devamı vardır

Çağatay manileri

Mani, sözlü edibiyatın henüz yerleşmediği daha görgüsüz köy ve obalarda söylenen birer dörtlükten meydana gelmiş parçalardır.

İyi mani atan bir kadın veya erkeğe manici denir. Bazı köylerde o civarda söylenen bütün manileri bildiği gibi kendide iyi mani düzen kadınlara çok raslanır. Çay zamanlar böyle birinin başkanlığı altında mani eğlenceleri yapılır. Ortaya konan üstü kapalı bir tencere veya sepetin içine çağırılanlar birer yaprak, çiçek, yüzük küpe gibi şeyler koyar. Bir mani söylenir sonra kaptan bir şey çıkarılır. Maninin manası o şeyin sahibine söylenmiş sayılır. Bazan mani atımı yarış biçiminde yapılır. İki kadını veya bir kızla bir genç arasında olur. Söylenen bir maninin cevabı ya onun bittiği sözle başlayarak, yahut aynı kafiyeyi kullanarak verilir.

Kaleden attı beni
Top gibi tuttu beni
Şu yoldan geçen oğlan
Ateşte yaktı beni

Ateş oldum yakamam
Yol düzüne çıkamam
Ay mısın, güneşmişin
Kız yüzüne bakamam.

II

Bahtiyarım, bahtiyarım
Ey benim bahtiyarım
Gölnümün tahtı yerim
Yüzümde gözizi var
Sana kim bahtı yarım

yahtı yarım, bahtı yarım
Kapıdan bahtı yerim
Su gibi ahtı yarım
Yüzüme göz değmedi
güneşeter yahtı yarım

Çağataycada mani atmağa «Şınlamak» maniye «Şın» denir. Bir (evin) bahçesinde veya büyük bir odada genç kızlar toplanır. Bunların etrafını, Pencerele, duvarları gençler tutarlar. Bir genç sevgilisine yahut tanıdığı bir kıza mani atar. Buna karşılık vermek kızın borcudur. Eğer veremezse arkadaşları yardım eder. Çok mani bilmek her kızın en büyük kaygınsudur.

Mani bütün Türk lahçelerinde vardır. Ben çağatay manilerini dil bakımından faydalı olur diye topladım:

Kara kuş kongan irekke
Kanadı çarpkan terekke
Başına tübe kerek
Coytu bolon cürekke

Çatıya kara kuş konmuş kanadı direğe çarpmış bir şey yitiren seyyahın başına belâ lâzımdır.

Şagarakta legelek
Aytkanım kimge kerek
Betini aylandırıp
Mağa karama külerek.

Bacada leylek var. Söylediklerim kime lâzım yüzünü çevirip gülererek bana bakma.

Malayım, malayım
Seni kaydan bulayım
Bö etip çıkkanda
Men bir tinik bulayım.

Malayım, malayım, seni nereden bulayım. Bö edip çıkınca ben bir canlılık bulayım.

Babaylar, anaylar
Ak sakallı ataylar
Ballar çerige ketkende
Oylanıpta çıkaylar

İstiyorum.

Elimde yalın alev atıldım karanlığa,
Işıklı kavşitlere kavuşmak istiyorum.
Tanı gölgelendiren [Kara göç] ejderile
Boğaz boğaza gelip boğuşmak istiyorum.

Beynimde fırtınalar, damarımda boralar,
Önümde karanlıklar, kuduran kaynaklar var.
Elimde yalpırdayan alevim yağı arar;
Bütün bunları ezip vuruşmak istiyorum.

Bana engel olmayın, önüme dikilmeyin!
Kaynaklar karaköçler karşımdan çekilmeyin;
Sizinle birer birer konuşmak istiyorum.

Ülkünün yalınları yaltırıklar saçıyor;
Gece kuvvetleri bütün ışığımdan kaçıyor.
Beni bekliyenlerle tonuşmak [1] istiyorum.

A. Osman Balkır

“1” Tonuşmak halk dilinden alınmış olup [kafa kafaya vermek] demektir.

Aytmak : Söylemek

Kerek : Lâzım, bütün Türk lahçelerinde vardır.

Bet : İnsan yüzü « bet beniz attı »

Aylandırmak : Çevirmek

Karamak : bakmak

Karı : Bakıcı, oğuzçada ihtiyar manasıua gelir.

Karımak : kocalmak, ihtiyarlamak

Bala karısı : mürebbi, çocuk bakıcısı

Tapmak : Bulmak

Kaşgır : Canavar

Yır : Şarkı

Yırlamak : Şarkı söylemek

Kıvanıp cılamak : Sevinç yaşı dökmek

Kıvanç : Sevinç

Cılamak : Ağlamak

Oylanmak : Düşünceye dalmak

Kop : Çok

Kaptaymak : Ayak altına almak har bakmak

Kaptay : Dilenci, çingene, hakir görülen

Halil Sezai Paracık

N. B. M. M. talebesinden

Babalar, anneler, ak sakallı atalar ço çocukları askere giderken düşünceye dalarak ağlarlar.

Koy tinikini kaşkırga

Yaş özünü yırğa

kıvanıp cılama kop

Cor düşünüy hayırga

Koyun canını canakara, genç kendini şarkıya verir çok sevinç yaşı dökme, düşünüy hayırayor.

yüz kuruşluk kunduram

Pamuk çorap

Kayda barsan tabarmam

Aldın sorap

Ayakkabım yüz kuruşluk, çoraplarım pamuktan nereyegitsen arkandan sorarak bulurum.

Ceçen lügatlar:

Malay : M sır ekmegi

Kaydan : Nereden, arazi bahçesinde hardan

Çıkkanda : Çıkınca, Âzeri lahçasında çıkkanda

Tin = Can « Divanı lügatüttürkün birinci cildinin 157nci sayifesinde nefes manasıdır » acun tını yıldırdı.

Dünyanın nefesi ısındı « yaz geldi »

Tinik : Canlılık

Tinlenmek : Dinlenmek, canlanmak, nefeslenmek

Irek : Catı

Ireklik : Çatı arası

Irekçi : Doğramacı

Tübe : Belâ

Tübelemek : Ezmek, başına belâ olmak

Tübe : Baş, tepe

Tebetey : Başa geyilen bir nevi kalpak başlık

Coyt : Yitik, kayıp

Coytmak : Yitirmek, kaybetmek

Coytulmak : Kaybolmak

Coytuk : Kaçık, deli

Cürek : Yörük, yürüyen, seyyah

Cürmek : gezmek, yürümek

Şağarak : Baca

Hikâye :

Dört yıl beklemişti..

Artık Sumer; Atilâ ile yaşayamıyacaktı. Günlerdenberi düşünmüş, ölçmüş, biçmiş, alıp başını gitmeğe karar vermişti.

Zaten evlennirlerken böyle konuşmuşlardı :

— Sevgimiz esastır,

Bir gün birbirimizi sevmekten kalırsak..

Evlilik bağı koparıp atacağız.

Yuvamızın kanunu ;

Sevgimiz olacak..

Bu sözün üstünden üç yıl geçmişti.

Atilâ; ağır başlı, işi yolunda, iyi bir gençti.

Yaşayışını üçe bölmüştü :

İşine, kitaplarına, karısına...

Bu üç şeyi daima baş başa yürütmeğe çalışıyor; birinden diğerine pay kaçırmıyordu.

Gündüz bürosunda ..

Geceleri; karısı ile kitaplarında.

Yaşayıp gidiyordu.

Sumerde, kocasının büsbütün başka çeşidi bir kadındı.

Tenbel, biraz hopba, gezmeği, spor yapmağı sever. Dostlarının çay günlerini kaçırmaz. Evinde sık sık toplantılar yapar. Her şeyden çok moda mecmualarına düşkündür.

En çok baş başa kaldığıda ..

Berberi, Manikürü, Terzisi.

Atilâ gibi düzgün hisli, iyi düşünüşlü bir adam. Böyle kelebek huylu kadını nasıl seçti diyeceksiniz değil mi?

Gönül bu.. Söz dinlermi hiç?

Üç yıl bal gibi yaşadılar.

Fakat şimdi Sumerin başı havalanmıştı.

Atilânın durgun bir gölü andıran sevgisi, etinde, kemiklerinde şahlanan ihtiraslara karşılık olamıyordu.

O; seveda uçurumunda baş döndürücü zevkler arayordu.

Bir gece Tekinle dansederken bunu aklına koymuştu. Aylardan beri peşinde dolaşan bu genc adam; artık başını döndürmeğe başlamıştı.

Ve o gece. caz; can alıcı bir tango ile ruhları kanad'arken. Onlar anlaştılar.

Bahçenin ay ışıkları altında yıkanan bir köşecğinde. Beraber yaşamağa karar verdiler.

Sumer; titremeden, kızarmadan Atilâya bunu söyledi.

Atilâda evlenmeden önce verdikleri bu söze çok acı olmakla beraber baş eğdi. ayrıldılar.

Yalnız ayrılacakları gece Atilâ, genç kadının ellerini tutarak ona bir şey söyledi:

— Gidiyorsun Sumer. Fakat bilinmez.

Hayat yolu uzundur. Bir gün tuttuğun yolda yorulur, geri dönmek istersen buraya birinci kânunun birinci gecesi gel.

Bende seninle beraber bu evi terkedeceğim. Fakat her sene bu gecelerde bir kere uğriyacağım ve geçmiş anacağım.

Sumer gözlerini yere dikerek :

— Peki.

Demişti amma içinden aşklar, hevesler, sevinçler taşıyor. Bir kuş gibi kanadlanarak yeni sevgilere uçuyordu.

Tekin ne işi, ne kitapları olacaktı.

Hayır hiç bir şeyi, hiç bir şeyi olmayacaktı.

Hep beraber, baş başa sevişecekler, gezecekler, egleneceklerdi. Tekin çok zengindi.

Yaşamın para ve aşk ..

Birinci kânunun birinci gecesi..

Birinci defa Atilâ; yuvada yalnız kaldı. Bu gece; Sumere sevgisini söylediği :

— Karım olurmusun?

Dediği gece idi. Zaten her yıl bu geceyi karı koca baş başa geçirirlerdi. İşte şimdi Sumeri beklediği, özlediği halde gelmiyordu.

Salonun bir köşesinde mavi, yeşil çini'lerle süslenmiş Şöminede tatlı bir odun çıtırdısı ve kızıl alevler vardı.

Genç adam; salonun bütün lâmbalarını yakmış, rüyadaki güzelliklere eş bir köşe

hazırlamıştı. Salonda herşey. Renkler, kokular, içkiler, yemişler. Hep, hep Sumerin sevdiği şeylerdi.

Fakat sevgili yoktu

Demek tuttuğu yolun dönemecine gelmemişti.

O gece sevgili kitaplarına el süremedi kalbde yaşayan bir kadın hasretini: Zaman olurki ne iş giderir nede, kitab...

İkinci yılın, birinci Kânun gecesi.

Yine Ocakda kızıl alevler.

Yine salonda Mai ışıklar.

Yine masada Gümüşler, Bi'lurlar arasında, içkiler.

Yine Radyoda batının en güzel parçaları.

Fakat sevgili bugecedé yok..

Ve Atilâ ruhundaki acı tortuyu gecelerce duydu.. Oyalanamadı.

böyle tam dört yılın, dört Kânun gecesi boş geçti.

Sevgili kadın,

Vefasız kadın,

Yabancı sevdalara boy vererek.. Seven Erkek kalbine basup geçen kadın..

Gelmedi.

Gelmedi..

Ocakda alevler söndü, kül oldu.

Salonda ışıklar soldu, karardı.

Masalarda yemişler, çiçekler buruştu, bayatladı.

Ve radyoda sesler.. Genç bir göğsün hıçkırıklarına dayanamıyarak sustu.

Lâkin çapkın kadın gelmedi.

Gelmedi...

Atilâ; Dört yıl sevgisine karşılık vermekten kalan sevgilinin yolunu bekledi. bir gün solgun, hisli bir genç kadınla tanıştı.

Aylarca konuştular. Arkadaşlık ettiler. ve anlaştılar.

Şimdi Atilânın yarası geçmiş. Hayatına, tatlı bir kadın ışık ve dayanık olmuştu.

Evlendiler.

Yine bir Kânun gecesi bal ayı gezme-sine çıktılar.

Şimdi Sumer; yuvayı bırakalı beş yıl olmuştu.

Tekin; Hâvai fişengi gibi hayatında parlamış, çakmış ve birden..

Pek çabuk sönüp topraklara düşmüştü.

Zengin, işsiz erkeklerin gönülleri gül yaprakları gibidir. Çabuk dökülür, gider.

Sumer; bunu Tekinin aşkına arkaya çevirip gittiği gece öğrendi.

Sonra Tekini bir başkası, onuda bir başkası takip etti. Durdu. Hep hislerinin rüzgârile savrulan genç kadın; Damarlarını yakacak, tutuşturacak aşkı aradı.

Şairi, Sporcusu, zengini, güzeli.. Hepsisi hepsimi yalandı?

Ve artık iyice yıprandıktan, yorulduktan sonra ... bıraktığı yuvaya dönmek aklına geldi.

Atilâ tarafından sevildiğine o kadar emindi ki..

İçinde bir ürkeklik duymuyordu.

Fırtınalarla boğuşan kadın, Atilânın beraberlik limanına sığınmak için beşinci yılın birinci kânun gecesi kapının zilini çekti.

Kapıyı eski uşakları açtı.

Salona kuş gibi Atılan genç kadın; her yeri soğuk ve karanlık buldu. Soruyordu:

— Atilâ nerede? Nerede Atilâ?

Çünkü bıraktığı kocasını, halâ bıraktığı yerde sanıyordu.

Uşak:

bayının bugün uzak memleketlere karısı ile berber gezintiye çıktığını söylediği zaman,

Genç kadının kalbinde bir kıyamet koptu

Ve deli gibi kapıdan fırlayarak kendisini soğuk kânun gecesinin, karlı sokaklarına attı..

Mükerrem Kâmil

Foklor

Maniler

Derleyen
A. Osman Balkır

— 17 —

Dam üstünde dur yarım
beni burda bul yarım
ben askere gidiyom
Mektub yolla dur yarım.

— 18 —

Dam üstünü kazmalı
Yare mektub yazmalı
Yar askerden gelince
Son cevabı yazmalı.

— 19 —

Denizin ortasında
Mum yanar sofrasında
Allah canımı alsın
iki kız ortasında.

— 20 —

Evimizin önü kuyu
Uyu sevdiğim uyu
Adam delimi olur
İçtiğin üzüm snyu.

— 21 —

Gresun kavakları
Tellidir yaprakları
Merakları dağıtır
Yarimin yanakları.

— 22 —

Gündoğdunun çamları
Sallanıyor camları
bizim için yapılmış
balıkesir damları

- 23 -

İğde daltı incecik
Çekişiyor yengəcik
Çekişüde neyapcan
Varacağım gencecik

- 24 -

İğnem düştü yerlere
Karıştı kazellere
Tabiatım kurusun
Tutkunm gözellere

- 25 -

Haziranda toz olur
Dudakları kızarır
Öpmesi sevap emme
Isırması zor olur

- 26 -

Karabüber sürtülür
Göz yaşları dökülür
İller yarım dedikçe
Benim göğlüm üzülür

- 27 -

Kahvenin pişdiği yer
Telvenin düştüğü yer
Yar yabancı bilmeyor
Sevinig düştüğü yer

- 28 -

Kara kabak kol atdı
Siziğ eve elatdı
Hç birşeycik bilmezdim
Gavur k zı öğretti

- 29 -

Karanfil etli yarım
Dilleri tatlı yarım
Beni koyup gidiyoğ
Demir yürekli yarım

- 30 -

Karanfil saçaklandı
Suladım çiçeklendi
Ağla gözlerim ağla
Ayrılık gerçekleşti

- 31 -

Karanfil yalakları
Kasaba konakları
Gül suyile yıkanmış
Yarimin dudakları

- 32 -

Karpuz kestim kökenden
Neden geldiğ erkenden
Sağa bir sözüm vardı
Söylemedim öfkemden

Türk tarihi tetkik cemiyeti yüksek
Başkanlığına.

ANKARA

